

Новицький А. М.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільно-правових
дисциплін,
Національна академія СБУ України
(м. Київ, Україна)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ВПО ЯК ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стратегія національної безпеки України передбачає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю в Україні. Реалізація цієї норми Конституції України - головна ціль державної політики національної безпеки[1]. У законі України «Про національну безпеку держави» що державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямована на захист: людини і громадянина - життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності людини [2]. Це говорить про людиноцентриський підхід у формуванні державної політики щодо забезпечення національної безпеки держави. Людина, її життя, її умови проживання поставлені в основі всіх рішень, що повинні забезпечити належний стан національної безпеки. Сучасний стан державності проходить під час війни і це встановлює свої актуальні аспекти, визначає пріоритети та вимагає певних управлінських рішень.

Одним із нагальних питань в умовах воєнного стану як важливого елементу національної безпеки є створення належних умов до існування внутрішньо переміщених осіб (ВПО). За даними Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань захисту майнових та немайнових прав внутрішньо переміщених та інших осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України станом на 2024 рік в державі зареєстровано 4.7 млн. внутрішньо переміщених осіб, з них більше двох мільйонів – особи що знаходяться у працездатному віці, [3]. Інші – відповідно діти чи особи пенсійного віку, о створює додаткове навантаження на соціальні потреби та необхідність для підтримки зазначеної категорії осіб

Військова агресія проти України, захоплення територій держави, зумовили значні міграційні процеси. Велика кількість наших громадян, через реальну загрозу власному життю, змушені були виїхати за межі держави, а частина громадян із різних причин перемістились на підконтрольну частину. Сьогодні стоїть реальна проблема щодо інтеграції значної частини громадян держави, що змушені були покинути своє місце проживання, місце роботи чи зайняття підприємницької діяльності. Адаптація до нових умов проживання стала для багатьох критичним викликом.

Реалізація державної політики в сфері забезпечення належних умов існування внутрішньо переміщених осіб для держави стала викликом, яка не мала до цього напрацьованих інструментів чи управлінських рішень. Тому

розробка та впровадження саме особливостей державної політики в зазначеній сфері потребує не тільки швидкої управлінської дії а і такої ж швидкої підтримки в сфері наукових досліджень, надання пропозицій та активізації громадської підтримки. Як відзначає Д. А. Чижов, різноманітність міркувань щодо визначення національної безпеки дає змогу аргументувати, що вона є складною структурною системою і багатоплановим явищем[4]. В той же час, А. А. Романова говорить про те, що система забезпечення прав і свобод людини та громадянина складається з чотирьох підсистемних елементів, а саме: - інституційне забезпечення; - правове забезпечення; - організаційне забезпечення; - ресурсне забезпечення. Усі ці елементи діють на підставі на таких початкових принципах, як єдність мети, взаємна залежність, взаємний вплив. Тобто, усі елементи системи забезпечення прав і свобод людини та громадянина діють задля досягнення єдиної мети – забезпечення прав і свобод. Діють вони у взаємній залежності, тобто без ефективного функціонування одного з цих елементів усі інші не мають можливості виконувати покладені на них функції. Взаємний вплив цих елементів показує, що при наявності певних змін в одному з них, усі інші теж змінюються[5]. Проте сучасні реалії потребують говорити про більш широку систему забезпечення прав і свобод людини. Особливо в умовах воєнного стану та враховуючи особливість статусу внутрішньо переміщених осіб. Одним із важливих елементів запропонованої системи стає соціальне та психологічне забезпечення громадян держави. І це забезпечення повинно розповсюджуватися не тільки на внутрішньо переміщених осіб а і на інших. Адже переміщення понад десяти відсотків населення держави несе за собою не тільки економічні, фінансові побітові проблеми. Переміщення такої кількості населення несе і створення нових цінностей, культурного перемішування традицій тощо.

Це ще раз підтверджує комплексність проблеми забезпечення національної безпеки держави в умовах воєнного стану, ускладнену значними міграційними процесами.

Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» передбачено, що Україна вживає всіх можливих заходів, спрямованих на розв'язання проблем, пов'язаних із соціальним захистом, зокрема відновленням усіх соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам. Громадянин пенсійного віку, особа з інвалідністю, дитина з інвалідністю та інша особа, яка перебуває у складних життєвих обставинах, яких зареєстровано внутрішньо переміщеними особами, мають право на отримання соціальних послуг відповідно до законодавства України за місцем реєстрації фактичного місця проживання такої внутрішньо переміщеної особи[6].

Крім зазначених проблемних питань, ми повинні бути готові і до повернення наших громадян, які через реальні побоювання та загрози їхньому життю, спричинену військовою агресією проти нашої держави, виїхали в інші країни. Багато із них втратили житло, роботу, умови для проживання. Фактично, їм немає куди повертатись. Їх довготривале перебування в інших країнах також

вплинуло на їх світогляд. Тому для України, постане ще проблема глобалістичного культурного та соціального переміщення.

Головне для нашої України це досягнення миру та забезпечення прав і свобод для всіх громадян держави. Створення належних умов для існування та забезпечення умов дійсно європейської держави.

Список використаних джерел:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12>

2. Про національну безпеку України. Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

3. Аналітичний звіт «Зайнятість внутрішньо переміщених осіб». URL.: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/75506.pdf>

4. Чижов Д. А. Національна безпека як елемент системи забезпечення прав і свобод людини та громадянина. *Держава та регіони*. Серія «Право» 2021. № 4 (74). С.96-101. URL.: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/4_2021/15.pdf

5. Романова А. А. Система забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні. Форум права. 2012. № 2. С. 599-602. URL: FP_index.htm_2012_2_95%20.pdf

6. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України 20 жовтня 2014 року № 1706-VII. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>